

Teresa Duran
tduran@ub.edu
Universitat de Barcelona

APUNTS SOBRE L'EVOLUCIÓ DE L'ÀLBUM A CATALUNYA EN EL BIENNI 2010-2011

APUNTES SOBRE LA EVOLUCIÓN DEL ÀLBUM EN CATALUÑA EN EL BIENIO 2010-2011

NOTES ON THE EVOLUTION OF PICTUREBOOK IN CATALONIA: 2010-2011

Els enllaços d'aquest article han estat revisats el dia 10/11/2012.

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

Tot sembla apuntar que un sector bibliogràfic tan especial i específic com és l'àlbum troba, en aquest darrer bienni, les bases perquè aparegui una rellevant massa crítica en territori català. Es tractaria més d'una apetència receptora i divulgadora del públic que no pas d'una consolidació investigadora, encara llunyana en terres catalanes. Respecte al bienni 2008-2009, es constaten gran part de les mateixes inèrcies que encara porten a confondre àlbum, llibre il·lustrat, modalitat editorial i destinatari lector, però malgrat la crisi que ens envolta, el panorama és esperançador i cal agrair aquesta tendència positiva més a la iniciativa privada i a l'associacionisme professional que no pas al sector públic o a les polítiques culturals i de recerca, molt afectades per la crisi econòmica.

Todo parece apuntar que un sector bibliográfico tan especial y específico como es el álbum encuentra, en este último bienio, las bases para que aparezca una relevante masa crítica en territorio catalán. Se trataría más de una apetencia receptora y divulgadora del público que de una consolidación investigadora, aunque lejana en tierras catalanas. Respecto al bienio 2008-2009, se constatan gran parte de las mismas inercias que todavía llevan a confundir álbum, libro ilustrado, modalidad editorial y destinatario lector, pero a pesar de la crisis que nos rodea, el panorama es esperanzador y hay que agradecer esta tendencia positiva más a la iniciativa privada ya el asociacionismo profesional que al sector público o a las políticas culturales y de investigación, muy afectadas por la crisis económica.

Everything seems to suggest that in the last two years the foundations have been laid so that the specific, special genre of the picture book can reach a critical mass in Catalonia. This is the result of the public's appetite for and dissemination of the material, rather than the consolidation of research in this area, which is still far from being attained in Catalonia. Much of the inertia found in 2008-2009 persists, leading to confusion between picturebooks and illustrated books, and misunderstandings related to the publishing method and target audiences. Nevertheless, despite the recession that we are in, the outlook is positive. The positive trend is due mainly to private initiative and professional involvement through associations, rather than to the public sector or culture and research policies, which have been severely affected by the recession.

PARAULES CLAU: Àlbum il·lustrat

PALABRAS CLAVE: Álbum ilustrado

KEYWORDS: Picturebook

1 PRESENTACIÓ

Confessem d'antuvi la impossibilitat de poder abastar amb fiabilitat tot el que s'ha dut a terme al voltant d'aquesta modalitat de llibre i de lectura en territori català durant els anys 2010 i 2011. A aquest fet hi contribueix també la indefinició de l'àmbit que ens caldria abastar, tant pel que fa al territori com pel que fa al mateix objecte d'estudi: l'àlbum.

Quant a l'abast territorial, és ben sabut —i sovint patit— que a Catalunya es parla i es llegeix en més d'una llengua, que al mercat hi pot haver àlbums en català fets a Amèrica, o àlbums en anglès, francès o alemany posats a disposició de qualsevol lector interessat, i que per territori català tant es pot entendre allò que estrictament es fa dins la nostra comunitat autònoma com allò que té lloc a les Illes, a Andorra o al País Valencià. Així doncs advertim als lectors d'aquest informe que, prioritàriament, es dona notícia del que ha succeït o s'ha observat en el marc estricte del Principat, així com d'allò que, en una llengua o una altra, pot haver tingut, o pot tenir en un proper futur, una certa repercussió en aquest país.

Pel que fa a l'àlbum com a llibre que requereix una lectura específica, continuem cenyint-nos, com es va fer en l'informe del bienni anterior, a allò que correspon a l'accepció més correcta d'aquest tipus de llibre, recepció i interpretació lectora que abasta tant l'àlbum de còmic com l'àlbum il·lustrat. La distinció entre les dues modalitats de narrativa gràfica consisteix en el fet que mentre que en l'àlbum de còmic la unitat de significació és la vinyeta, en la segona és la pàgina, simple o doble, tal com llavors ho definíem, i lamentem que encara aquesta definició no l'hagi admès l'Institut d'Estudis Catalans ni publicat al *Diccionari de la Llengua*. Tot i així, una cosa és l'àlbum en sentit estricte, i una altra els vectors de tot ordre que contribueixen a la seva evolució i implantació a casa nostra, com ara les tasques en favor de la il·lustració i la lectura visual, les exposicions, els punts de venda, etc., que sí que apareixen en aquest estudi, una mica motivats pel fet que podria no haver-hi cap altre apartat en l'*Anuari* d'aquest Observatori on es tractessin aquests aspectes, a parer nostre tan rellevants.

I quant al període estudiat, l'informe és més concret. Tot el que citarem ha tingut lloc entre el gener del 2010

i el desembre del 2011, malgrat que, probablement, no hi hagi tot el que ha succeït durant aquest període. Per tant, estem obligats a demanar perdó i presentar les nostres més sentides excuses a totes les persones i entitats que es puguin sentir ofeses o menystingudes per aquest descuit, que confessem involuntari i degut només a la nostra culpable impotència de saber-ho tot.

2 ESTUDIS I RECERCA UNIVERSITÀRIA

A poc a poc, la recerca universitària es consolida al voltant de l'estudi de la literatura i la lectura per a infants i joves, sobretot des del grup GRETEL de la Universitat Autònoma de Barcelona, però també, en estat més latent i dins un àmbit més ampli de matèries, es mantenen actius els grups de recerca IMAGO i FRAC de la Universitat de Barcelona.

2.1 TREBALLS I TESIS

Quant a l'estudi i recerca universitaris, sobre l'àlbum en concret, cal citar els treballs acadèmics de final de màster següents:

- Hernández, Olalla (2011). *Tebeedario: una introducció a la narratologia del còmic infantil a través del tiempo*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Didàctica de la Llengua, la Literatura i les Ciències Socials.
- Olivé, Dolors (2011). *L'àlbum il·lustrat com a eina educativa per al desenvolupament lector i emocional dels lectors novells*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura.
- Turrión, Cèlia (2011). *La ambigüedad de significado en el álbum ilustrado. Construcción y comprensión*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Didàctica de la Llengua, la Literatura i les Ciències Socials, 2011.
- Villegas, Francisco Javier (2010). *Aproximaciones al estudio de un libro-álbum narrativo: un caso práctico para la educación en valores en lectoras adolescentes de Chile*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura.

2.2 ESTUDIS I PROJECTES

Pel que fa als programes docents universitaris, citem, dins el màster d'Educació Interdisciplinària de les Arts de la Universitat de Barcelona l'entrada en vigor de l'assignatura optativa Àlbum Il·lustrat. Significació de la Narrativa Gràfica, impartida per la professora Emma Bosch, que s'afegeix a les que ja s'oferien anys anteriors dins del màster de Libros y Literatura para Niños y Jóvenes de la UAB o del màster oficial interuniversitari UAB-UB de Biblioteca Escolar i Promoció de la Lectura.

3 DIFUSIÓ I DIVULGACIÓ

3.1 APORTACIONS DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

La publicació divulgativa catalana en suport paper més específica sobre el tema que ens ocupa apareguda en el bienni del nostre estudi es pot trobar a:

- Colomer, T.; Fons, M. [et. al.] (2010). *Narratives gràfiques* (monogràfic). *Articles. Didàctica de la Llengua i la Literatura*, 52 (juliol, agost i setembre).

També són d'interès general els articles:

- Aloy, J.M. [et. al.] (2010). «Tria un àlbum i una obra narrativa d'autors nostrats editats aquests darrers 25 anys». *Faristol*, 67 (juny).
- Bea, Arantxa (2010). «Passió per l'àlbum il·lustrat». *Faristol*, 68 (novembre).
- Bosch, Emma (2011). «Sense mots». *Faristol*, 71 (novembre).

I, tot citant revistes impreses, ens entristeix haver de confirmar la desaparició efectiva de les revistes *Oohéee*, publicada per l'Institut d'Estudis Baleàrics, mig anunciada en l'informe anterior de l'Observatori, i també la independent bilingüe *Bloc*, l'aparició de la qual també esmentàvem llavors.

En canvi, sembla expandir-se fins a límits insospitats la utilització dels mitjans i suports digitals per divulgar, informar i opinar sobre tot el que fa referència a l'àlbum, les seves imatges, autors i lectures. El cert és que les característiques físiques i icòniques dels àlbums es divulguen molt millor des de les pantalles que des de la

premsa, i d'això se n'ha adonat tant la crítica com el món editorial o el públic lector, que les utilitzen àmpliament. És evident que les xarxes socials prenen el relleu de la premsa quotidiana i especialitzada, més o menys endogàmica, per crear un fòrum d'opinió obert a tothom respecte a l'àlbum i les seves circumstàncies. Són molts els blogs personals o webs que s'hi dediquen i, a més dels que ja esmentàvem en l'informe anterior, que continuen mantenint tot el seu atractiu; cal citar, per l'interès i rigor professionals [Darabuc.cat. Literatura per a infants i joves](#) i [Bib Botó. Grup de treball de Biblioteca Infantil del Col·legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes](#).

Un altre vessant multimèdia remarcable consisteix en l'increment de vídeos d'animació dels àlbums, que es poden trobar a Youtube o Vimeo i que permeten visitar obres tan remarcables com ara les de Tomi Ungerer, Maurice Sendak o Leo Lionni, d'entre les quals esmentem, per exemple, *Swimmy* (*Neda que neda*). Aquest fet permetria afirmar que cada cop més l'àlbum i el cinema d'animació mantenen vincles molt i molt estrets, i força accessibles.

I ja que parlem de vídeos, des d'una òptica més senzilla i casolana, s'han d'esmentar les iniciatives de dinamització lectora de l'àlbum que es duen a terme des de les biblioteques públiques, com ara, [la de Cambrils](#).

3.2 TALLERS I TROBADES PROFESSIONALS

Gràcies a la gran tasca duta a terme per la bibliotecària Nati Calvo a la Biblioteca Xavier Benguerel de Barcelona, podem destacar l'èxit i influència de públic a les Primeres i Segones Jornades d'Àlbum Il·lustrat que, batejades amb el nom de *Somiari*, es dugueren a terme en aquesta biblioteca l'abril de 2010 i el maig de 2011 respectivament.

Més llunyà, però també destacable és l'organització del III Saló del Àlbum Infantil Il·lustrado Ciudad de Alicante (novembre de 2010-gener de 2011) on hi hagué una petita però digna representació de professionals catalans.

Per confirmar la tendència a la consolidació d'una massa crítica respecte a l'àlbum, resulta significativa la convocatòria d'actes que, al voltant de figures destacades del món de la il·lustració internacional, revertien d'alguna manera sobre l'àlbum i la seva difusió i coneixement.

Destaquem especialment les següents:

- La Biblioteca Xavier Benguerel acollí l'entrevista que Ignasi Blanch féu a Roberto Innocenti, Premi Andersen de la il·lustració, el novembre de 2010.
- Katsumi Komagata féu una ronda de tallers sobre el disseny i il·lustració d'àlbum a l'Escola EINA (Barcelona) i a l'Escola d'Art (Manresa), així com a la Biblioteca Antònia Adroher (Girona) i a l'associació cultural Tantàgora (Barcelona) el febrer de 2011.
- El mes de maig del mateix any s'organitzava un taller a FNAC (Barcelona) titulat «Aprèn a dibuixar amb en Sven Norqvist», evidentment amb l'assistència d'aquest autor.

Entre d'altres, són també ressenyables les activitats següents, més nostrades:

- «Edició. Converses amb il·lustradors» organitzades per la llibreria Laie a Barcelona (abril de 2011).
- «Com neix un àlbum il·lustrat?» a la Biblioteca Districte 2 Terrassa amb Kim Amate (maig de 2011).
- Les ponències sobre «llibres il·lustrats i noves tecnologies» al fòrum de Kosmòpolis (Barcelona, octubre de 2010), que en certa manera té una continuïtat amb el col·loqui amb Ignasi Blanch sobre «El libro ilustrado digital», organitzat per l'editorial La tortuga Casiopea a la sala La Cuina del Centre de Cultura de Dones Francesca Bonnemaison (desembre de 2011).
- Les trobades d'il·lustradors que, al voltant del dia del llibre, tenen lloc a la vila de Gràcia (Barcelona), organitzades entre la llibreria Casa Anita i l'editorial Ekaré. Si bé cal dir, com veurem després, que aquesta llibreria especialitzada i d'altres organitzen sovint aquest tipus de xerrades en ocasió de la presentació de nous àlbums i exposicions.
- La itineració del taller «La màgia de la il·lustració» als bibliobusos de La Mola i Cavall Bernat (Terrassa, 2011).

3.3 EXPOSICIONS

Tal com s'acaba de dir, són moltes les exposicions d'il·lustració, sovint derivades d'un àlbum o més, que han tingut lloc de manera constant en llibreries especialitzades i compromeses amb el llibre infantil, com ara Abracadabra, Casa Anita, Pati de Llibres, etc., durant aquests dos anys i que permeten una certa fidelització de públic. I també compleixen aquesta tasca algunes biblioteques, per exemple, la de Can Gallifa, a Sant Joan de Vilator-

rada (Bages) que, el maig de 2011, va acollir l'exposició «Animal», de l'il·lustrador Valentí Gubianes, que després anà a la Biblioteca Joan Triadú de Vic (Osona).

També s'ha de deixar constància de la ja normalitzada habitud d'exposar, a final de curs, els treballs dels estudiants de les cada cop més nombroses escoles d'il·lustració i podríem ressenyar, per exemple, la que tingué lloc a l'Escola EINA de Barcelona entre el maig i el juny de 2011, ja que aquests projectes d'autor novell permeten apreciar cap a on van les noves tendències en el nostre àmbit.

Però també els museus i galeries d'art contribueixen a consolidar la percepció que el públic pot tenir de la tasca de l'il·lustrador dins l'àlbum i altres treballs editorials. Pel seu impacte professional, posarem, en primer lloc, les quatre propostes dedicades a la il·lustració obertes simultàniament al públic el febrer del 2011: «Miguel Calatayud: Ilustraciones 1970-2010», «Promesas de futuro: Blaise Cendrars y el libro para niños en la URSS», «Kipling ilustrado» i «Héroes, mitos y leyendas», organitzades conjuntament per la Diputació de València i el MUVIM. I també tingué impacte social i històric l'exposició del Museu d'Història de Catalunya «Contes infantils de la Guerra Civil espanyola» el desembre de 2011.

En un altre registre molt més humil, però constant, hi ha la dedicació de la Sala Rovira de Barcelona al món de la il·lustració d'ahir o d'avui. Citarem, només, la dedicada a Jordi Vila Delclos, inaugurada l'octubre de 2011. I més insòlita, perquè era la primera vegada que un centre d'art contemporani com és La Sala (Vilanova i la Geltrú) do-

Exposició «Contes infantils de la Guerra Civil espanyola».

nava hostatge a l'obra d'un il·lustrador de llibres infantils, és la dedicada a Sebastià Serra amb el títol «Quadern de viatges imaginaris» (octubre-gener de 2011).

3.4 PREMIS

El sector professional de la il·lustració atorga diferents premis, molts dels quals a obra encara inèdita. Dins aquest àmbit hi ha concursos i, consegüentment, premis per a l'àlbum, tot i que encara ara les bases d'aquests premis separen descaradament el text de la il·lustració,

fet que no contribueix gens a enfocar l'àlbum com una unitat indestruïble de lectura i valoració. Ressenyem, doncs, els premis que, o bé a un autor català, a una obra publicada o a una trajectòria, s'han succeït al llarg del 2010:

- Premi Lazarillo d'àlbum il·lustrat a Lluïset per *El somni del vell mariner* (Imaginàrium).
- Premi Ivà Ciutat de Cornellà de còmic a Picanyol (Josep Lluís Martínez) pel conjunt de la seva obra.
- Premi Mercè Llimona a Òscar Julve amb *En Roc sense cap*, de Mercè Canals (PAM).
- Premi Junceda d'Honor a Teresa Duran per la seva trajectòria en favor de la il·lustració en general i l'àlbum en particular.
- Premi Junceda de ficció a Xavier Salomó per *10 viatges i un somni* (Combel).
- Premi Llibreter d'àlbum il·lustrat a Jimmy Liao per *La noche estrellada* (Barbara Fiore Editora).
- Premi Serra d'Or d'àlbum il·lustrat a Lluís Farré i Mercè Canals per *L'Arca de Noè* (Combel).
- Premi Internacional Compostel·la a Mariona Cabassa per l'àlbum *La família C* amb text de Pep Bruno (Kalandraka).
- Medalla d'Honor del Parlament de Catalunya a Roser Capdevila per la difusió internacional de *Les tres bessones*.
- Premi Hospital Sant Joan a Sergi Mora per *Qui té por*, de Pere Vilà i Barceló (La Galera).

I, pel que fa al 2011, els premis han estat els següents:

- Premi Concurs Il·lustració de la llibreria Proa Espais a Laia Domènech Castillo.
- Premi Llibreter d'àlbum il·lustrat a Peter Schössow per *El meu primer cotxe era vermell* (Joventut).
- Premi Hospital Sant Joan de Déu a Noemí Villamuza per *La puça russa*, de Gemma Martí O'Toole (La Galera).
- Premi de Crítica Serra d'Or de llibre infantil il·lustrat a Rebeca Luciani per *La princesa malalta*, amb text de M. Carme Bernal i Carme Rubio (PAM).
- Premi Junceda Infantil de ficció ex-aequo a Gustavo Roldán per *Como reconocer a un monstruo* (Thule) i Sònia Alins per *La princesa i el drac* (Parramon).
- Premi Mercè Llimona a Romina Martí per *Xamae*, de Susana Peix (PAM).

4 REEDICIONS I NOVETATS REMARCABLES

Naturalment, tots els premis ressenyats que corresponen a àlbums constitueixen obres destacables, però en aquest apartat ens proposem ressenyar dues coses. Per una banda, durant el bienni que ens ocupa, hem observat la posada en circulació de títols que, tot i estar descatalogats i fora de mercat fa anys, s'han reeditat un altre cop, ja que són considerats pràcticament clàssics del gènere, i això permetria confirmar, una vegada més, l'assoliment d'un públic lector entès i preparat críticament, cosa ben desitjada. Per l'altra, deixarem constància de les novetats editorials que, sense haver estat premiades aquí, mereixen l'atenció de la crítica i les biblioteques públiques, per allò que aporten de nou al mercat i que ens semblen aportacions rellevants dins l'amplíssim espectre de possibilitats formals i temàtiques que ofereix l'àlbum.

4.1 REEDICIONS BENAURADES

L'Associació de Mestres Rosa Sensat, conjuntament amb Magenta Universal Productions, enceta la recuperació dels nostres àlbums clàssics el maig de 2010 amb la reedició de *Jo les volia*, de Maria Martínez i Carme Solé i Vendrell, i *La història d'un eriçó*, d'Asun Balzola.

Aplaudim també les reedicions de clàssics internacionals com ara els llibres documentals sobre les ciutats de Miroslav Sasek (*El patito* editorial, 2011), encara que només siguin accessibles en castellà; l'àlbum de Tove Jansson Mounin i el botó d'aniversari (*La Galera*, 2010); la reedició en forma d'àlbum de molts dels contes de Rodari, com ara *Tonino l'invisible* (*El Zorro Rojo*, 2010), que indiquen que, a poc a poc i gota a gota, ens anem posant al dia del que conformaria un corpus «canònic» i internacional d'àlbums.

Entre les més destacables traduccions d'àlbums, cada cop més abundants a les llibreries, ens alegra la presència entre nosaltres dels títols següents (només una molt succinta selecció que permeti observar la quasi immediatesa entre l'edició original i la traducció):

- Carlain, Noé (2008). *Què llegeixen els animals abans de dormir*. Il·lustr. Nicolas Duffaut. Barcelona: Joventut, 2011. Tota una enginyosa lliçó sobre els gèneres i suports bibliogràfics.

- Gravett, Emily (2009). *Un problema de conills*. Barcelona: Cruïlla, 2010. El teorema aritmètic de Fibonacci en tres divertidíssimes i absolutament necessàries dimensions.
- Guilloppé, Antoine (2010). *Lluna Plena*. Barcelona: Macmillan, 2011. L'esplendor d'uns encunyats en blanc i negre al servei d'un relat tan tens com tendre.
- Krause, Ute (2010). *Quan marxaran aquests?* Barcelona: Joventut, 2011. O com tractar sense demagògies el delicat problema de les ruptures familiars.
- Minhos Martin, Isabel (2010). *El meu veí és un gos*. Il·lustr. Madalena Matoso. Barcelona: Imaginàrium, 2011. O com enfocar els fenòmens de la immigració i la globalització sense fer escarafalls.
- Tullet, Hervé (2010). *Un llibre*. Barcelona: Cruïlla, 2010. Enginyosa proposta interactiva per a la iniciació lectora destinada a esdevenir un clàssic de referència obligada.
- Watts, Mélanie (2006). *L'esquirol poruc*. Barcelona: Castellnou, 2010. Obra mestra d'humor i ironia satírica del tipus Woody Allen.

I, entre les produccions d'autors locals, s'afiança l'edició d'àlbums acompanyats de CD, normalment derivats d'un text escrit per un cantant com són:

- Aute, Luís Eduardo (2010). *El Giralluna*. Barcelona: La Galera.
- Gavaldà, Lluís (2010). *Valset*. Il·lustr. Xavier Salomó. Barcelona: La Galera.

Amb registre líric, la crítica també ha destacat:

- Molist, Pep (2011). *Karaganda*. Il·lustr. Anna Clariana. Barcelona: Comanegra.
- Obiols, Anna (2010). *Cafè dolç, cafè amarg*. Il·lustr. Subi. Barcelona: Proteus.

I amb registre humorístic, hi ha qui assenyalava l'obra de:

- Barceló, Rafel (2011). *L'Agàpita, en Berenguer i en Wenceslau*. Il·lustr. Aitana Carrasco. Barcelona: A buen paso.
- Duran, Teresa. *Banyeta* (2010). Il·lustr. Elena Val. Barcelona: Ekaré.

Més agosarades gràficament i per a públics més ardits en la interpretació de la imatge són les obres de:

- Martí, Meritxell; Salomó, Xavier (2011). *L'illa de les 160 diferències. Les aventures de l'Estel i en Pol*. Barcelona: Cruïlla.
- Tàssies (2010). *Noms robats*. Barcelona: Cruïlla.

I per a un públic adult que tant adori els poemes visuals com *Persépolis*, us recomanem l'experiència de:

- Cano, Carles (2011). *Cartes*. Rusafa: Sporting de les lletres.
- Sariola, Eulàlia (2011). *El món per un forat*. Barcelona: Club Editor.

4.2 EL SECTOR EDITORIAL I LLIBRETER

Cal precisar que la crisi econòmica d'aquests darrers dos anys ha colpit de ple el sector editorial, motiu pel qual la producció s'ha reduït ostensiblement. Malgrat tot, o precisament a causa d'això, han nascut petitíssims segells editors, de caire gairebé personal, que han aportat algunes coses esporàdiques i insòlites en el terreny de l'àlbum. I algunes d'aquestes petites editorials, nascudes en el bienni anterior, continuen la seva trajectòria i van guanyant visibilitat. S'observa també una descentralització del sector editorial i llibreter català, abans pràcticament ubicat només a Barcelona i rodalies, o a València i Alzira.

A més de les llibreries especialitzades, o de fons ampli dedicat al llibre infantil i juvenil on es poden trobar àlbums de tota mena i països, ja ressenyades en l'anterior informe, ens plau afegir-hi dos noms nous: els de la llibreria El racó de les paraules (carrer de Lluís Companys, 8) a Sant Joan de Vilatorrada (Bages), i el de la llibreria A peu de pàgina (carrer Major de Sarrià, 50) a Barcelona. Les dues demostren molta activitat al voltant de la lectura i la imatge dels àlbums.

Entre les noves editorials que s'abocuen a l'edició d'àlbums insòlits cal citar l'aparició de la valenciana Milimbo, o la de les catalanes Fil d'Aram o El cep i la nansa (Vilanova i la Geltrú). Refermen la seva trajectòria editorial en àlbum les barcelonines Takatuka, Imaginàrium, Comanegra, A buen paso (Mataró), El Roure de Can Roca (la Garriga). Algunes d'aquestes editorials editen preferentment en castellà, o indistintament en català i castellà, però també hi ha editorials iberoamericanes, com ara El zorro rojo o Ekaré que publiquen àlbums en català.

És significatiu així mateix el tomb que ha donat la prestigiosa i veterana editorial barcelonina Gustavo Gili en obrir l'any 2010 una línia de publicacions d'àlbums i sobre l'àlbum, tot i que només ho fa en castellà, ja que considera aquest producte de comunicació visual en total concordança amb la seva línia habitual de publicacions sobre el disseny, l'arquitectura i la imatge.

4.3 BIBLIOGRAFIA ESPECIALITZADA

El més incisiu dins la bibliografia especialitzada seria la publicació, en forma d'aplec, de les ponències que es van fer l'any 2007 en el I Simposi Internacional «Nuevos impulsos en la investigación sobre el álbum», escrites pels que potser són els millors especialistes internacionals del tema en l'àmbit acadèmic. Les trobareu a:

- Colomer, Teresa, Kümmerling-meibauer, Bettina; Silva-díaz, Maria Cecília (ed.) (2010). *Cruce de miradas: nuevas aproximaciones al libro-álbum*. Caracas: Banco del Libro. (Parapara Clave).

Dins un àmbit més estatal, és aconsellable també conèixer les apreciacions sobre l'àlbum en territori espanyol que es troben a:

- Roig rechou, Blanca-Ana [et al.] (2011). *O álbum na literatura infantil e xuvenil (2000-2010)*. LIJMI (Red Temática de Investigación «Las Literaturas Infantiles y Juveniles del Marco Ibérico e Iberoamericano»). Vigo: Edicions Xerais de Galicia.

Com es pot observar a través d'aquestes dues obres, és difícil trobar suport per publicar recerques similars en català, malgrat que gran part dels col·laboradors acadèmics d'aquestes publicacions són d'aquí i aquí és on exerceixen la seva tasca investigadora i docent.

En el moment de tancar aquest informe ens ve a les mans una altra publicació especialitzada, malgrat haver sortit a la llum el gener del 2012, que resultaria cabdal per conèixer i estudiar el llibre àlbum, si no fos perquè una desafortunada traducció ha fet que el concepte anglès original *picturebook*, aparegui com a libro ilustrado en tota l'obra, i destrueixi molts i molts anys d'esforços acadèmics i professionals. Es tracta de:

- Salisbury, Martin; Styles, Morag (2012). *El arte de ilustrar libros infantiles*. Barcelona: Lumen.

L'original anglès es diu *Children's Picturebooks* (i no pas *Children's Illustrated Books*) i tot el que s'hi exposa fa referència a l'àlbum i a cap altra mena de llibre. És una llàstima que, malgrat els esforços de l'editorial per coeditar aquesta obra essencial, que fa el que pot per defugir l'habitual endogàmia britànica i esdevenir un punt més europeista, la manca d'una traducció professional especialitzada, o, si més no, coneixedora del tema, en més d'un cas i pàgina originari contrasentits flagrants que voregen el nonsense, cosa que dificulta, lamentablement, poder-lo recomanar, com faríem enfervoridament si no fos així. En tot cas, creiem que fem ben fet d'advertir-ho, tot i que sigui l'únic cas en aquest informe en què hem sobrepassat el bienni d'estudi.

5 A TALL DE CLOENDA

Heus aquí, doncs, un repàs breu i concentrat de dos anys d'àlbum a Catalunya. La primera afirmació que se'n pot fer és que l'interès per aquesta modalitat de llibre creix i té ja un públic devot i fervent, que, per les mostres i opinions que se'ns ofereixen des de les xarxes telemàtiques, des de les llibreries i sales d'art, potser no és prioritàriament infantil, perquè els infants no són tan primmirats com per distingir l'àlbum del llibre il·lustrat o de les adaptacions rondallístiques, ja que el que volen són dibuixos (que és una manera pueril de dir il·lustració).

La segona afirmació possible és que en el camp de l'àlbum estricte, de còmic o no, al nostre país hi arriben més traduccions que no pas produccions pròpies. I que aquestes traduccions són indicatives de l'actual apogeu de l'àlbum a França més que a qualsevol altre país, pel que fa a la variabilitat de temes, formes i destinataris. Aquest pes de les traduccions també es fa notar en les reedicions de clàssics, si bé en aquest aspecte, hi ha més internacionalitat. Però justament és el conjunt de les traduccions (moltes només al castellà) el que està permetent que el nostre públic, infantil o no, es vagi posant al corrent de les possibilitats comunicatives i formals d'aquest tipus de llibre.

La tercera aportació que es pot obtenir d'aquest informe és que el món acadèmic català tira endavant en l'estudi d'aquest artefacte comunicatiu, a poc a poc i amb bona lletra, fenomen esperançador dins d'un panorama cultural molt afectat per una crisi econòmica que no sabem pas ni quan ni com trobarà aturador.

És a dir, la vida de l'àlbum continua... Això és bo, i qui més en sàpiga, que més hi digui.